

Gurban / detektiw hekaýa

Category: Detektiw proza, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Gurban / detektiw hekaýa GURBAN

Ýatan otagynda gözümi açanymda, beýnimiň häzirem uklap ýatandygyny we göz öňümde gaýmalap giden elhençligiň üstüme çöküşini duýmagym uzak dowam etmedi. Tüm-garaňky otagda el-aýagym zynjyrlanyp, göýä özüme näme boljagyny bilmän, indem kimdir birine garaşýan adam ýaly gymyldaman ýatyrdym. Ýanymdan deger-degmez süýkenip gybyrt geçip giden tüýli jandaram meni ýerimden gozgamady. Ýogsa-da men tüýli jandarlara barmagymy batyrmasam näme. Her näme-de bolsa bärde gorkuzylmak üçin saklanylmaýanymy anyk bilyärin. Şonuň üçinem sesimi çykaranın gymyldysyz halda tä bir ýerlerden ses-seda eşidilýänçä dyzyma ýaplanyp oturmagymy dowam etdim.

Aýak sesi eşidildi. Düýrmegim bilen gulaga öwrülup garaňkynyň içinde maňa tarap gelýän adama garaşdym. Aýak sesi barha golaýlaşdy. Gözüm garaňkylyga öwrenşendigi üçin heniz ýanyma golaýlaşmanka aýagyny bat bilen ýere uruşyndan onuň adamdygyny aňdym. Gelýäniň oturan ýerim ýaly gap-garaňky eşiklerini görmegim uzak dowam etmedi. Ýalňışman ekenim. Garşyma dikilen adamyň boýy men ýerde oturanya-my näme, alnymda äpet döw bar ýalydy. Ses-sedasız göni garşyma gelip duran adamyň bir zat diýerine garaşsamam, ondan ses-üýn çykmady. Dymışlyk bir salym dowam etdi. Soňra ol garaňkylyga siňip gitdi. Näme üçindigini bilemok, uludan bir demimi aldym. Onuň gepläninden dymany ýegdi. Eger ol geplese näme diýjegini bilyärdim. Az mahal öň aýagyma süýkenip giden tüýli jandar indi geldi-de, dyzymyň

üstünde goýan elime süykendi. Elimi gymyldadanymda goşarlaryma urulan zynjyryň sesi hoñkaryp duran garaňkylygyň içinde ýaňlanyp gitse-de, sesimi çykarmış oňdum. Zynjyr urulan elimi agzymyň deňine ýetirip, barmaklarymy dişlerimiň arasyна salyp, mäkäm dişledim. Ganyň tagamyny alyp ýürek urşum çaltlandı. Men bu tagamy gowy görýän ahyryn. Barmagymy sorup durkamam oýlanyp başladym. Nähili ýagdaýdadygyny bilmesemem, kimdir biriniň meni synlap durandygyny aňdym. Olar meniň näme edýänimi bilmek üçin şu ýere getiripdiler. Men olar bilen nähili ýagdaýda bolanda-da gürleşmekçi däldim. Garabasmalarymyň daşynda meniň barlyggymdan bihabarlar indi meni ele salmak üçin her ýola baş urýarlardy. A men bolsa haçan-da bir zady niýetime düwsem, bu niýetimiň yzynda soňuna çenli durup biljek derejede erjellige eýedim. Käsgä garabasmalarym dowam eden bolsa bolmaýamy. Meni synlap duranlary lapykeçlige salmak üçin elimden näme gelse etmäge taýýardym. Her niçigem bolsa ýatan ýerimden turup, el-ýüzümi ýuwmalýdym we ertirlik edinmelidim. Garabasmalarymda gap-gara eşige bürenenler bärde ak eşige girerdiler. Her gezek otagyna gelenlerinde mähir doly gözlerini balkyldadyp, meni gepletmäge çalyşardylar. Olar maňa nätanyş bolandygy üçin hiç zat geplemeýärdim. Onsoňam näme üçin geplemelimişim? Hey, adamam bir kesekiler bilen geleşermi? Eger ejem bu häsiýetimi görse begenip ökjesi ýere degmezdi pahyryň. Sebäbi ol maňa çagakam şol bir sözi gaýtaladardy we meni mazaly ýadadardy. Gynansak-da, ol indi bärík gelip bilmez. Onuň pany dünýäni terk edenine gaty kän wagt geçendir. Öz-özümden "ýoklugyny duýýaňmy?" diýip öwran-öwran sorasamam, jogap üýtgemeýär. Duýamok!

Ol meniň çagakam aýdanlarymy duýdumy näme, men onuň aýdanlaryny duýar ýaly. Haçan-da kakam ejemi urup başlanda, men bir burça gysylyp, ejemiň kakama el gaýtarmagyna garaşýardym. Ejem bolsa näme sebäp bilen urulsa-da, mydama meni bahanalardy. Nämemişin: kakamyň egin-eşigini meni okadandygy sebäpli ütükläp ýetişmänmiş, nahary maňa esewan edendigi üçin bişirip bilmänmiş, geýim-gejimler mekdebe eneatalar ýygnagyna gidendigi üçin öýüň içinde dagap ýatanmış. Ejem näme bahana tapsa tapsyn, kakam oňa bolan gaharyny menden çykarjak bolup üstüme gaýdanda, her gezek gorkudan ýaňa balagyma siýerdim, ýok bolup gitmegi dileg ederdim, bir gysym bolup gysylyp duran burçumda hasam kiçelmegimi isleyärdim. Yöne bularyň hiç birisi bolmazdy. Kakam sessiz burça

gysyldygymça-da, meniň depämden küdüň ýaly ýumrugyny inderer durardy. Köplenç aglamajak bolardym, ýöne oñarmazdym. Saçymyň düýplerine çenli szylaşýan yza uklamagyma päsgel berip bilmezdi. Duran ýerimde ýatyp galardym. Ýüz-gözümiň sypjyryklaryny piserdi ikinji klasa gidenimde, bir gün mugallymym sugşurýan ýalanlaryma ynanman meni lukmana äkitdi we ondan urulanlygym barada güwänama aldy. Öye gelen del adamlar ene-atam bilen gürlesip, şeýle ýagdaý ýene bir gezek gaýtalansa, meni ellerinden alyp çagalar öýüne ýerleşdirjekdiklerini duýdurdylar. Olar gidenden soñ iýen kötegin aňmyň üýtgemegine getirdi. Mundan beýlæk men sähel zada gynanç bildirip duran adama öwrüldim. Mekdepden galanyň üçin mugallymym polisiýada işleýän aýalyny yzyna tirkäp gelende, ejem gorkusyna gapyny açdy...

Şol Gurban baýramy gününden bări hem çagalar öýündäki duýgudan mahrum we perwaýsyz durmuşym başlandy. Ene-atam meni gurban edipdiler. Men bu Gurban baýramyny ömrümiň ahyryna çenli ýatdan çykarmaryn. Ýatdan çykarmajagyma-da şol gün ant içipdim. Rast, men gurban edildimmi, olaram gurban edilmeli! Çagalar öýüne-de öwrenşip bilmedim. Çagalaram kändi. Ol ýerde iýýän köteklerim kakamdan iýýänlerim ýaly gorkunç däldi. Ýa-da men taýaga werziş bolupdyryn. Sapaga ýetişigimem pesdi. Maňa degmeseler, meniňem il bilen işim ýokdy. Gijelerine ýatakhanada çagalar ejelerini ýatlap aglasalar, olary öldüräyesim gelyärdi. Olary nähili ýagdaýda öldürjegimi, näme etjegimi birnäçe günlär oýlanyp-biçerdim. Soňra edýän pikirimini çig hasaplap, goýbolsun edýärdim.

Her gün diýen ýaly bu barada pikirlenip, olary gurbanlyk mal kimin kesişimi göz öňüne getirýärdim. Edýän pikirimdenem birtüýsli lezzet alardym.

Ganyň reňki we gurluşy meniň üçin adatdan daşary bir zatdy. Onuň damarymyzda at salmasyna hiç akyl ýetirip bilmezdim. Käte barmagymy sapak gidip durka skrepka bilen ýa-da naharhanada nahar iýip durka çarşagyň ujy bilen deşip, ganyň tagamy meni bimar edip taşlaýanca sagatlap gan emerdim. Meň şu gylygym kän ýyla gitdi. Ýaňy 18-i dolduranynamyzdanam, çykardylar-da köçä okladylar.

Şol gün çagalar öýünde ulalan ýaşajyk gyz näme etmelidigi

hakýnda pikirlenýärkä, meniň çagalar öýüne gelip giden kompýuterçi oglanyň özüm bilen gyzyklanýandygy bilenem, asla hiç zat bilenem ugrum bolmady. Çagalar öýünden daşary çykan badyma Jengiz atly çaganyň we onuň ejesiniň maňa garaşyp durandygyny görüp, içimde olara dörän duşmançylygymy zor bilen basyp, ýanlaryna bardym. Mundan beýlæk olaryň başyna musallat bolup injek günlerim başlanýardy. Olar başlaryna mugtja bela satyn alandyklaryny nirden bilsinler.

Şol wagtlar meni ýeke gün ýeke pursat ýatlaryna salmaýan ene-atamy tapmak hakynda pikir edipdim. Jengiziň kömegi bilen çörek bişirilýän ýerde işläp başladym. Gazanan puluma ilki bilen el telefony satyn aldym we ýadymda galan öý telefonymza til kakdym.

Ejemiň sesini eşidip-eşitmäňkä telefony goýup, bolýan şäherimden çykyp dogduk şäherime tarap ýola düsdüm. Jengize-de düýbünden başga bir şäheriň adyny berip, ene-atamy gözlemäge barýan diýip aldadym.

Iki gün çemesi ýol ýöredim. Säher çagy çagalyk döwrümiň ilkinci ýyllarynyň geçen ýerine – öýmüziň golaýyna geldim. Bir agajyň aşagynda birnäçe sagatlap ejemiň daşaryk çykmagyna garaşdym. Onuň bilen baglanyşykly ähli ýatlamalarymy ýadymdan çykaryp zyñypdym.

Öýmüziň ýerleşýän raýonynda täze-täze binalar gurlupdyr. Yöne bazara gatnalýan ýol şol bir ýaramazlygy bilen öñki ýerinde durdy.

Ejem kakamyň iş ýerine yzyndan gidende bu ýoldan gatnaýandygyny bilyärdim. Şu pikir bilen ony yzarladym. Soňam gelşim ýaly Jengiziň ýasaýan şäherine dolandym. Jengiziň ejesi meni çäksiz mähir-şepagat bilen garşıy alanam bolsa, ejeli-ogluň meni halamaýandygyny bilyärdim. Yöne olardan çykyp gitjek ýerim we tanaýan adamym ýokdy. Juda zerur bolmasa geplemeýärdim. Tutuş bir günüň dowamynda agzymdan çykan söz dört-bäşden sözden köp bolmazdy. Jengiz we onuň ejesi meniň bu bolşuma öwrenşipdiler. Men öz-özüm bilen geleşmegi halaýardym. Adam ilki özüne gulak goýmaly!

Gulak goýup özüniň näme isleyänini bilmeli. Indi men näme işläp nämäni islemeýänimi-de bilemokdym. Bu öýden çykyp gitmek

islesem-de, nämedir bir sebäp bilen gidip bilemokdym. İşleýän ýerimdäki iki işdeşimem meniň dymmalygyma öwrenşipdiler. Olar maňa söz gatmaýardylar, öz aralarynda pyşyrdasyp gürleşäýyädiler. Menem olary piñime-de alyp durmazdym, olar meniň üçin ýok hasabyndady.

Şol hepde gazetleri aýratyn gyzyklanma bilen yzarladym. Munuň özüne ýetik bir sebäbi bardy. Yzyma gelen günümiň ertesi gazetlerde ejemiň kiçeňräk suraty bilen birlikde, ullakan harplar bilen ýazylan ýazgyny görenimde ömrümde ilkinji gezek özümi bagtyýar we erkana duýdum. Habary ýazan žurnalıst wezipesini artygy bilen ýerine ýetiripdi. Ejemiň her gün gatnaýan ýolunda agyr jenaýat bolupdyr, jenaýatkärden bolsa ne yz bar, ne nyşan...

Ejemiň jesedini tokaýda – daş-töweregi gür ağaçlar bilen gurşalan köpriniň üstünde damagy çalynan ýagdaýda tapypyrlar.

Bu wakadan iki ýyl geçensoň Jengize durmuşa çykdym. Muňa nämäniň iterendigini bilmesemem, içimden gelen ses eden ýagşylygyny ýerine salmak üçin oña durmuşa çykandyggymy aýdýardy. Ýogsam bolmasa men ýagşylyk etmegi bilmesem näme. Meniň gözümi açyp görenim ýigrenç we kötek. Başga bilyän zadym ýok. Belki sondandyr, Jengiziň maňa aýdýan hiç bir hoşamaý sözi, hiç bir goşgusy ýüregimi ýumşatmadı. Ol meniň tenimi sypalap başlanda we jynsy islegimi hoşnut etmäge jan edende, bu duýgularyň meniň üçin hiç hili arzysynyň ýokdugyny görýärdim. Men diňe bir gezek hoşnut bolupdym. Olam ejemiň damagyny çalan günümdi. Şol günüki alan lezzetimi maňa ne-hä jynsy gatnaşygyň lezzeti, ne-de gury hoşamaý sözler berip biler. Elýaglykly elimi onuň ganyna batyryp agzyma salanymda, çagalyk ýyllarymyň ähli mähirsizliginiň mährini duýan ýaly boldum.

Indiki nobat kakamyňkydy. Emma aradan birnäce ýyl geçmelidi... Bir gün irden ýüregim bulaşyp turdum. Gusup başlamsoň hassahana yüz tutmaga mejbür boldum. Lukmanlar göwrelidigimi aýtdylar. Içigar galmyş. Men saglyk öýünden çagam bolaýmasyn diýip öňüni alyş çäresini hem alypdym ahbetin! Bu şatlykly habara Jengiz bilen ejesi begenseler-de, men çagany

dogurmazlyk üçin näme etmeli digini oýlanýardym. Çaga dogurmakdan heniz irdigini aýdanymda, Jengiz ilki goh galdyrdy, soňra maňa topulyp, çalarak kakyş-kukyş etdi. Onuň galmagalyny goňşy-golamlaryň eşitmedigi galmadı. Ol eger çaga bir zat bolaýan ýagdaýynda iň ýowuz ölümü başyma saljaklygyny aýdyp, meni durmuşynda ýok ýaly hasaplap başlady.

Men bolsa işleýän ýerimde unly haltalary göterip, öýde hiç kim ýok wagty diwanlary galdyryp göwrämdäki çagany düşürmäge çytraşýardym. Näçe jan etsemem biderek boldy. Çaga dogmaga sanlyja günler galsa-da, men häzirem bu çaganyň dogmaly däldigine bolan ynanjymy ýitirmän sakladym. Yöne çaga dünýä indi. Çagajyk gyzjagazdy. Onuň dünýä inen ilkinji gününde onda öz ejizligimi gördüm. Geň galaýmaly, mende çaga bolan jinnek ýaly duýgy ýokdy. Ol bolsa içiňi ýakaýyn diýen ýaly garaja gözlerini maňa dikip, pis-pis seredýärdi. Lukman ony emdirmek gerekdigini aýdanda, men beýläme öwrülip ýatdym. Allajanlarym, bu niçiksi bäbek?! Ol hiç aglamaýardy. Ýa olam ejesi ýaly dymmaligyny iň uly sesligini biläýdimikä?

Jengiz bilen ejesi gelende lukman öye gidibermelidigini aýtdy. Maňa nämedir bir zatlar diýişdirdi.

Gurban baýramynyň gelmegine ýene iki gün galypdy. Jengiziň ökjesi ýere degenokdy. Öye barýarkak onuň maňa oklan hoşamaý sözi işdämiň tutulmagyna sebäp boldy. Doglan bäbejik gyzjagaz bolany üçin hiç kim gurban etmänkä, ony özüm gurban etmeli dim...

Otagymyň gappsy açylanda, gymyldaman ýatan ýerimden garaşmagymy dowam etdim. Gelen ak halatlylaryň ýanynda duran gara eşikli adam maňa birnäçe soragynyň bardygyny aýtsa-da, ony diňlemezligi niýetune düwdüm. Emma onuň:

— Ertir haýsy gün bilýamiň? — diýen sözüne biygtyýar başymy galdyrdym. Daňylgy durandygym üçin oňly hereket edip bilemokdym. Gara geýimli adam hereketlenenimi duýupdy. Şuńça günläp onuň bilen ýeke agyz söz gürleşmändim. Yöne bu gün oña garşılyk berdim, ol bolsa bu mümkünçiliği sypdyrmady.

— Gurban baýramy! — Ol bu sözi diýende, üstüme abanyp duran ýerinden göni gözümiň içine seretdi: — Gurbanlyk kesmegi halaýanyň bilyärin. Eger maňa we gzyňa näme edendigiňi

aýtsaň, saňa bu babatda kömek edip bilerin.
Ol muny aýdanda burnuma ganyň ysy, agzyma-da tagamy gelen ýaly boldy.

- Gurbanlyk kesmäge rugsat berjekmi?
- Eger soragyma dogry jogap berseň, rugsat berjek.
Gurbanlygyň näme edilýänini bir bilyämiň özi?
Men gülmäge başladym. Ullakan adam gurbanlygyň näme edilýänini
şu wagta deňeç öwrenmändir.
- Bilemok. Bu meßelete seniň kömek bereriňe garaşýaryn.
- Gurbanlyk paýlanylýar. Adam gurbanlyk edende ony
paýlaýar. Halamaýan ýerlerini bolsa ýere gömýär.
- Ýeri, sen iň soňky gezek haçan gurbanlyk etdiň?
- Geçen Gurban baýramynda.
- O gurbanlygy kimlere paýladyň we halamadyk bölekleriňi
nırä gömdüň?
- Aýdyp biljek däl. Heý, adamam eden gurbanlygyny kime
paýlanyny aýdarmy?
- Elbetde, aýdar. Seret, eger aýtsaň ertir eden
gurbanlygyň ikimiz bile paýlarys, bolmazmy?
Mundan soň oňa diýyämisiňem diýmedim. Başga biri gepläp dursa,
öz-özüm bilen gürleşip bilemok. Şonuň üçin dymdym. Gülmämi-de
tapba kesdim. Ýatan ýerimde eýlák-beýlák bulandym. Gara
geýimli bolsa häzirem nazaryny menden aýyranokdy. Ol elinden
tutup:

- Seret, soragyma dogry jogap berseň, ertir saňa şu
taýdaky gurbanlyklardan kimi isleseň, şonam getirip bereýin.
Gürleşdikmi?

Göwräm galpyldamaga başlady.

- Pyçagym ýok ahyryn!
- Sen gaýgy etme. Men pyçagam getirip bererin.
- Onda maňa dowamly sanjym eden gyz bar-a? Şony getirip
ber. Ol diýseň gowy gurbanlyk bolar. Özem maňa ýöne gygyryp
ýör. Aşagymyölleýänem welin, urup başlayár. Kakamyň meni köp
urýandygyny bilyädiňmi? Ejemem oňa tomaşa edýärdi. Meni
goramaýardy. Eger gorajak bolsa kakam onam urardy. Hem senem
her gün garabasma ýaly üstümi basyp meni synlaýarsyň. Maňa
gurbanlyk getirip berjegiňi aýdan bolsadyň, saňa has öň bu

zatlary aýdyp bererdim.

Gaýtadan gülmäge başladym. Dilim bilen saçymy ýolmalap, agzymda gan bar ýaly sokjamaga başladym. Ol adam henizem meni synlap durdy.

– Seret, sen häzirem gyzyňa näme edendigiňi aýtmadyň. Hany, maňa kömek et. Sen kömek et, men bolsa ertirki gurbanlygymyz üçin ýer taýynlaýyn, kime paýlajagymyzy oýlanyp, taýýarlygymyzy göreýin.

– Onuň damagyny çalyp, derisini soýdum. Entek kinniwanja bolany üçin eti kän çykmady. Aý, zyýany ýok, şonda-da gurbanlyga ýarady. Kakamyň ýasaýan raýonyna äkidip, gaýraky köçesinde ýasaýan iki sany garyp goňsusyna berdim.

Ellerim gurşup, gaýtadan ganyň ysyny almaga başladym. Ol adam bolsa maňa tüýsli-tüýsli bakýardы.

– Halamadyk ýerleriňi näme etdiň?

– Ejemiň gurbanlyk edilen tokaýyndaky köpriniň aşagynda gömdüm.

– Ýagny, ejeňi hem gyzyň öldüripsiň-dä, şeýlemi?

– Ýok, öldüremok! Olary gurbanlyk etdim. Gurban baýramynda adam hökman gurbanlyk etmeli. Menem olary etdim. Alla kabul etsin!

Bu sözümden soň ol adam çykyp gitdi.

Ak eşikli aýal bolsa maňa bakyp:

– Heýem, adam öz balasyny gurbanlyk edermi? – diýdi.

Men:

– Meni-de edipdiler. Özem men olary hakykatdanam gurbanlyk etdim. Ene-atam bolsa meni öz elli bilen gurbanlyk etdi, özem janyň sagka başgalaryna paýlady. Ýeri, indi sen aýt, olarmy gassapmy ýa men gassap? – diýdim-de, tä çykyp giden adam söz beren gurbanlygymy getirýänçä diňe öz-özüm bilen gürleşmegi netime düwdüm.

Meni wagtynda hiç kim diňlemändi. Indi meniň olary diňläsim gelenokdy. Häzir bolsa maňa gözümi szüp, garabasmalarymdaky gan ysyny almak üçin uklamak gerekdi...

Terjime eden: Has TÜRKmen. Detektiv proza